

PUBLISKĀ IEPIRKUMA PRASĪBU SAMĒRĪGUMS

**KRISTERS TOMS
LOSĀNS,**

ZAB "Ellex Kļaviņš" jurists

Publiskie iepirkumi mums nereti saistās ar sūdzībām par pasūtītāja rīcību, negodīgu konkurenci un tiesvedībām. Šāda asociācija skaidrojama ne tikai ar katra pretendenta vēlmi uzvarēt publiskajā iepirkumā, bet arī ar samērā specifiskām publiskā iepirkuma nolikuma prasībām, ko pasūtītājs nosaka gan publiskā pasūtījuma priekšmetam, gan pretendenta pieredzei.

Saistībā ar strīdiem par nolikuma prasību pamatotību radusies stabila tiesu prakse, kurā sniegtas atbildes uz daudziem ar publisko iepirkumu saistītiem problēmjasajumiem. Šī raksta ietvaros analizēts Senāta 2020. gada 27. augusta spriedums lietā SKA-297/2020, kurā tiesa skaidroja, kas jāņem vērā, nosakot, vai publiskā iepirkuma nolikumā iekļautās prasības nav nesamērīgas un tādējādi nepārkāpj pretendentu tiesības uz brīvu konkurenci, kā arī vienlīdzīgu un taisnīgu attieksmi publiskā iepirkuma procedūras ietvaros.

NOLIKUMA BŪTĪBA

Pirms analizējam Senāta spriedumu lietā SKA-297/2020, jāaplūko, kas ir publiskā iepirkuma nolikums un kāda ir tā nozīme, kā arī jāsaprot pamatprincipi, kas pasūtītājam jāievēro, sagatavojot publiskā iepirkuma nolikumu.

Publiskā iepirkuma nolikums ir tiesību akts, uz kura saskaņā ar normatīvajiem aktiem balstīta visa iepirkumu procedūra. Tajā ietvertie noteikumi pretendentiem un to vērtēšanas kritēriji ir saistoši līdz brīdim, kad izpildīts vai kļuvis neapstrīdams lēmums par līguma slēgšanas tiesību piešķiršanu. Publiskā iepirkuma nolikums ir "spēles noteikumi" visiem pretendentiem, kas tajā piedalās. Nolikumu veido vairākas sastāvdaļas, taču nozīmīgākās ir tehniskās specifikācijas un prasības, kas noteiktas piegādātāja tehniskajām un profesionālajām spējām.

Tehniskās specifikācijas ietver iepirkuma procedūras dokumentos. Ar tām

nosaka būvdarbiem, pakalpojumiem vai piegādēm izvirzītās prasības. Tehniskajām specifikācijām publiskā iepirkuma ietvaros jānodrošina visiem pretendentiem vienādas iespējas, un tās nevar radīt nepamatotus dalības ierobežojumus, tādējādi kropļojot potenciālo pretendentu konkurenci. Ievērojot minētās prasības, tiek izpildīts Publisko iepirkumu likuma 2. pantā noteiktais pamatmērķis nodrošināt:

- iepirkuma procedūras atklātumu;
- piegādātāju brīvu konkurenci un vienlīdzīgu un taisnīgu attieksmi pret tiem;
- valsts un pašvaldību līdzekļu efektīvu izmantošanu, maksimāli samazinot pasūtītāja risku.

Iepirkuma priekšmeta aprakstam jābūt pietiekami skaidram, lai pretendenti saprastu, kādu piedāvājumu sniegt. Neskaidri noteikts iepirkuma priekšmets var būtiski ietekmēt lēmumu piešķirt līguma slēgšanas tiesības un ir būtisks procedūras pārkāpums.

Tāpat būtiska publiskā iepirkuma sastāvdaļa ir prasības, kas noteiktas piegādātāja tehniskajām un profesionālajām spējām, kuras nepieciešamas iepirkuma līguma izpildei. Tās pasūtītājs var paredzēt, lai pārliecinātos, ka konkrētā uzdevuma izpildei izvēlēsies pretendentu, kam ir labākās zināšanas, pieredze un spējas noteiktā uzdevuma izpildei, tādējādi mazinot pasūtītāja risku, ka publiskā pasūtījuma priekšmetu izpildīs nekvalitatīvi. Šādas prasības var noteikt saistībā ar līguma izpildē iesaistīto personālu, piegādātāja pieredzi un tehniskajiem resursiem.

Kā spriedumā lietā SKA-297/2020 skaidro Senāts, nosakot tehniskās specifikācijas un prasības piegādātāja tehniskajām

un profesionālajām spējām, pasūtītājam ir plaša rīcības brīvība. Iepirkuma nolikumā paredzētie kvalifikācijas un piedāvājumu pārbaudes kritēriji ir galvenais instruments, ar ko pasūtītājs var nodrošināt, ka iepirkumā iegādātās preces vai pakalpojumi būs tādi, kā viņam nepieciešams, proti, pasūtītājs saņems iepirkuma priekšmetam atbilstošu un iespējami kvalitatīvu izpildījumu.

Līdz ar to, kā atzīts arī tiesu praksē, vispārīgi pretendenta iebildumi, ka konkrētā iepirkuma mērķi iespējams sasniegt, nosakot citādus (mazāk ierobežojošus un samērīgākus) kvalifikācijas vai piedāvājuma izvērtēšanas kritērijus, paši par sevi nepamato nolikuma prettiesiskumu.

LIETAS BŪTĪBA

Senātam spriedumā lietā SKA-297/2020 bija jāatbild uz jautājumu, vai publiskā iepirkuma nolikuma prasības atzīstamas par neatbilstošām, ja tās ir nesamērīgas, proti, vai pasūtītāja mērķi nav iespējams sasniegt ar līdzekļiem, kas mazāk ierobežo pretendentu iespējas piedalīties konkrētajā iepirkumā.

Lietas pamatā ir publiskais iepirkums par pilsdrupu torņa pārbūvi. Pasūtītājs publiskā iepirkuma nolikumā pretendentiem paredzēja šādas prasības:

- pretendentam un tā atbildīgajam būvdarbu vadītājam ir iepriekšēja pieredze vismaz viena akmeņa vai mūra torņa, kas ir 12.-17. gadsimta arhitektūras piemineklis, pārbūvē vai atjaunošanā;
- pretendentam ir iepriekšēja pieredze vismaz viena jauna koka torņa, kas ir minimāls 20 metru augsts, būvniecībā;
- pretendentam ir iepriekšēja pieredze organizēt un vadīt arheoloģiskās izpētes darbus iepirkuma priekšmetam līdzvērtīgā vienā objektā, kas ir viduslaiku pils, ar darbu apjomu, kurš nav mazāks par 150 kvadrātmetriem.

Pretendents apstrīdēja nolikuma prasības Iepirkumu uzraudzības birojā, tālāk tās pārsūdzot rajona tiesā, līdz lieta nokļuva Senātā. Pretendents uzskatīja, ka bija jāizvērtē, vai nolikumā iekļautās prasības ir pamatotas ar to, ka tikai attiecīgo pieredzi ieguvuši pretendenti un to personāls spēj izpildīt iepirkuma līgumu pasūtītājam nepieciešamā kvalitātē. Senāts, izvērtējot pretendenta kasācijas sūdzību, uzsvēra, ka pasūtītājam, nosakot pretendentiem izvirzāmās prasības,

ir plaša rīcības brīvība. Vienlaikus, kā spriedumā norāda Senāts, pasūtītāja rīcība, nosakot nolikuma prasības, varētu būt patvaļīga, jo pieļaujams izvirzīt tikai prasības, kas objektīvi nepieciešamas iepirkuma mērķu sasniegšanai, t.i., lai saņemtu kvalitatīvu izpildījumu.

Senāts, ievērojot minēto un Eiropas Savienības Tiesas atziņas par nolikuma prasību samērīgumu publiskajos iepirkumos, spriedumā secināja, ka, vērtējot, vai konkrētajā situācijā ievērots samērīguma princips, izšķiroša nozīme ir tieši tam, vai netiek pārsniegts tas, kas saprātīgi nepieciešams, lai sasniegtu attiecīgajā situācijā panākamo mērķi.

Līdz ar to secināms: jo specifiskāks un detalizētāks ir konkrētajā situācijā sasniedzamais mērķis, jo detalizētākas un ierobežojošākas var būt nolikuma prasības. Lietas pamatā pasūtītāja sasniedzamais mērķis bija samērā specifisks, proti, bija jāveic atjaunošanas darbi pilsdrupu tornim, kas būvēts Ordeņa pils periodā (1342. gads-17. gadsimta sākums). Tādēļ Senāts secināja, ka, lai gan izvirzītās prasības ir ierobežojošākas, tām ir objektīvs pamatojums, kas ietverts pasūtītāja publiskā iepirkuma nolikumā.

SECINĀJUMI UN IETEIKUMI

Senāta spriedumā, vērtējot no juridiskā viedokļa, skaidri noteikts, ka publiskā iepirkuma nolikuma prasības ir samērīgas, ja nav pārsniegts tas, kas saprātīgi nepieciešams, lai sasniegtu pasūtītāja publiskajā iepirkumā izvirzīto mērķi. Tomēr, kā redzams no konkrētā sprieduma, šo Senāta atziņu nevar piemērot publiskā iepirkuma nolikuma prasību izvērtējumam bez pietiekami detalizētas nolikumā ietvertā pasūtītāja mērķa un prasību analīzes. Tāpat vienlīdz svarīgi ir ne tikai veikt nolikuma prasību juridisko analīzi, bet arī piesaistīt ekspertus, lai noskaidrotu, cik detalizētām jābūt tehniskajām prasībām, lai varētu izpildīt pasūtītājam nepieciešamo.

Pretendentam publisko iepirkumu lietās jāņem vērā, ka viņam ir tiesības iepirkuma norises laikā uzdot pasūtītājam jautājumus par nolikumā iekļautajām prasībām. Šis tiesības ieteicams izmantot, lai neskaidrību gadījumā iespējami efektīvāk atrisinātu jautājumus un, rodoties strīdam, pretendentam būtu vairāk pierādījumu par savu attieksmi pret nolikuma prasībām. 📌